

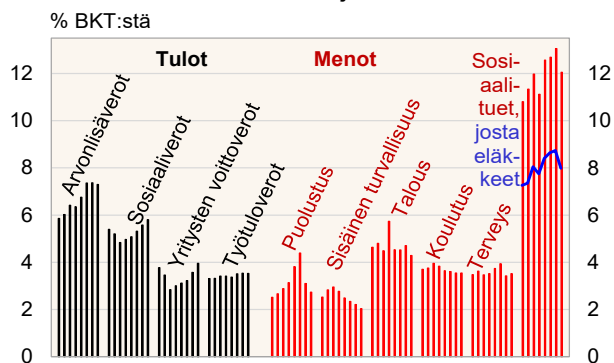
Venäjä

Venäjän julkinen talous vahvistui edelleen vuonna 2018. Tulot konsolidoituun budjettiin, jonka muodostavat federaation, alueiden, kuntien sekä valtion sosiaalirahastojen budjetit, lisääntyivät noin 20 % vuonna 2018. Tulojen suhde BKT:hen nousi yli 35 prosenttiin eli suurimmaksi kymmeneen vuoteen. Lähes puolet tulojen noususta tuli öljy- ja kaasuverotuloista ([viikkokatsaus 2019/06](#)). Niiden osuus konsolidoidun budjetin tuloista nousi lähes neljäsosaan. Öljyn hinnan huippuvuosina osuus oli 28 %.

Muut budjettitulot kasvoivat lähes 14 %. Tulot yritysten voittoveroista ja arvonlisäveroista nousivat nopeinta vauhtia ja ripeimmin sitten vuoden 2011. Myös muut keskeiset erät eli tulot palkkojen mukaan määräytyvistä sosiaaliveroista ja työtuloveroista lisääntyivät hyvin. Tämä heijastaa entisestään parantunutta verojen keruuta.

Konsolidoidun budjetin menot kasvoivat viime vuonna noin 6 %, joka merkitsi muutaman heikomman vuoden jälkeä inflaatiota pari prosenttia nopeampaa tahtia. Menojen suhde BKT:hen pieneni noin 33 prosenttiin eli tämän vuosikymmenen alun tasolle. Nopeimmin lisääntyivät menot terveydenhoitoon (18 %) ja koulutukseen (12 %). Menojen nousu johtui pitkälti näille aloille viime vuonna kohdistetuista reippaista palkankorotuksista. Koulutusalaalla menojen lisäykset kohdistuivat varhais-, perus- ja ammattikoulutukseen. Siviilihallinnon menojen nousu nopeutui lähes 10 prosenttiin mm. vero-, tulli- ja rahoitusvalvontaviranomaisten osalta. Menot talouden eri lohkoille kasvoivat vähän, joskin reippaat menojen lisäykset teihin jatkuivat.

Julkisen talouden suurimmat tulo- ja menoerät 2011–2018

Lähde: Finanssiministeriö.

Asuntosektorin budjettimenot kasvoivat edelleen asuminen liittyvän infrastruktuurin osalta, mutta menot asuntoihin kääntyivät jälleen luisuun Moskovon suurhankkeiden menolisäysten laannuttua ja menojen laskun jatkuttua muualla lähes kautta maan. Sosiaaliturvamenojen, mm. eläkemenojen, kasvutahti laantui tuleville vuosille asetettujen tavoit-

teiden suuntaisesti pariin prosenttiin. Sisäisen turvallisuuden menot kasvoivat edelleen varsin hitaasti ja puolustusmenot supistuivat hieman nimellisarvoltaan.

Konsolidoidun budjetin viime vuosien alijäämä vaihtui vuonna 2018 ylijäämäksi, joka nousi peräti noin 3 prosenttiin BKT:stä. Edellisen kerran ylijäämää syntyi vuonna 2012.

Nord Stream 2 -kaasuputken rakennustyöt jatkuvat Itämerellä; EU alustavaan sopuun kaasudirektiivin muuttamisesta. Putken linjauksen noudattaa suurelta osin vuonna 2012 valmistuneen Nord Stream -kaasuputken reittiä Venäjältä Saksan Greifswaldiin. Uuden putkiston suunniteltu kapasiteetti on 55 mrd.m³ vuodessa, eli sama kuin jo vuodesta 2012 käytössä olleen putkiston. Yli 800 km kaikkiaan 1220 kilometrin putkesta on jo laskettu meren pohjaan. Putken on suunniteltu olevan valmis tämän vuoden lopussa.

Alun perin putkityhtiön omistivat puoliksi venäläinen Gazprom sekä viisi eurooppalaista energiayhtiötä. Erityisesti puolalaisten kilpailuviranomaisten vastustuksen vuoksi eurooppalaiset yhtiöt vetäytyivät hankkeen omistuksesta elokuussa 2016, mutta ne ovat edelleen mukana sen rahoittajina. Uniper, Wintershall, Shell, OMV ja Engie rahoittavat kuitenkin 10 % hankkeen 9,5 mrd. euron kokonaisbudjetista.

Putkea rakentavien energiayritysten intresseissä on rakentaa taloudellisesti tehokas tuontireitti suoraan keskeiselle markkina-alueelle. Putkea on vastustettu sekä ympäristöystävällisyydestä (tuontikapasiteetin kasvattaminen tukee hiilivetyjen käyttöä) että etenkin geopolittisista syistä (putkikapasiteetin kasvattaminen lisää riippuvuutta Venäjästä). Lisäksi uusi putki voi johtaa Ukrainan kautta tulevan tuonnin merkittävään pienemiseen, mikä supistaisi Ukrainan saamia kaasun kauttakulkutuloja.

Yhdysvallat on useaan otteeseen uhannut asettaa Nord Stream 2 -putkityhtiölle pakotteita, jotka estäisivät putken valmistumisen. EU-maat ovat yhteisesti pyrkineet sopimaan, kuinka EU:n kaasumarkkinoita koskevia säädöksiä sovelletaan EU-alueen ulkopuolelta tulevaan kaasuputkeen. EU:n parlamentti, neuvosto ja komissio pääsivät helmikuun puolivälissä (12.2.) asiassa alustavaan poliittisen sopuun. Kaasudirektiiviä ehdotetaan muutettavaksi siten, että vaatimukset mm. tariffeista, hinnoittelun läpinäkyvyydestä, kolmansien osapuolien pääsystä sekä tuotannon ja jakelun omistuksen eriyttämisestä koskevat myös Nord Stream 2 -putkistoa. Parlamentin tulee hyväksyä esitys, jonka jälkeen jäsenmaat tuovat sen osaksi omaa lainsäädäntöään. Lain toimeenpano on kansallisten viranomaisten vastuulla. Sovun käytännön vaikutuksia putkiston käyttöön on vielä aikaista arvioida.

Mikäli molempia Nord Stream -putkistoja voidaan käyttää täydellä kapasiteetilla, yli puolet Venäjältä tuotavasta maakaasusta voisi 2020-luvulla kulkea Itämeren kautta. Kaikkiaan EU-maiden kaasuntuonnista hieman yli 40 % tulee Venäjältä, reilu kolmannes Norjasta ja noin 10 % Algeriasta. Nesteytetyn maakaasun osuus EU:n ulkopuolisesta tuonnista oli 14 % vuonna 2017.

Kiina

Kiinan kansankongressi alkoi talousongelmista varoitteilla ja uusien kasvutavoitteiden esittelyllä.

Vuosittaisen kansankongressin avajaispäivänä (5.3.) pääministeri Li Keqiang esitteli kansanedustajille hallituksen tämän vuoden työohjelman ja siihen sisältyvät tavoitteet. Pääministerin mukaan taloustilanne on vaikea. Hallitus kuitenkin tavoittelee odotetusti 6,0–6,5 prosentin BKT:n kasvua, minkä lähes 3 000 edustajan lainsäädäntövaltaa muodollisesti edustavan kansankongressin on määrä hyväksyä.

Kasvutavoitteiden saavuttamiseksi finanssi- ja rahapolitiikan keventämistä jatketaan. Veroja ja maksuja on tarkoitus leikata lähes 2 000 mrd. juanin (300 mrd. USD) arvosta. Tämä pitää sisällään mm. teollisuusyritysten ALV:n 3 prosenttiyksikön laskun 13 prosenttiin, rakennus- ja kuljetusyritysten ALV:n 1 prosenttiyksikön laskun 9 prosenttiin, työntantajien sosiaaliturvamaksujen alennuksia sekä sähkö- ja tietoliikennemaksujen leikkauksia. Viime vuotta huomattavasti suuremmista tulojen leikkauksista huolimatta budjettivaje on hallituksen mukaan vain 2,8 % BKT:stä.

Infrastruktuurirakentamisen rahoittamiseksi paikallis-hallinto saa laskea liikkeelle erikoisbondeja 2 150 mrd. juanin (320 mrd. USD) arvosta. Viime vuoden budjetissa tätä rahoitusta luvattiin 1 350 mrd. juania, mutta todellisuudessa erikoisbondien kanta kasvoi lähes 1 800 mrd. juania vajaaseen 7 300 mrd. juaniin. Kiina ei laske erikoisbondeja mukaan julkiseen velkaansa, koska projektien oletetaan valmistuttuaan rahoittavan itsensä. Lehtitietojen mukaan hallituksen työraportissa mainittiin myös mahdollinen korkojen ja reservivaihtimusten lasku sekä erityisesti pienten yritysten pankkilainoituksen huomattava kasvattaminen.

Inflaation hallitus odottaa viime vuoden tapaan jäävän 3 prosenttiin ja kaupunkialueiden työttömyyden pysyvän noin 5,5 prosentissa. Aikaisempaan tapaan köyhyysrajan yläpuolelle pyritään nostamaan 10 miljoonaa asukasta.

Hallituksen työraportin sanoma taloustilanteen vaikeutumisesta on helppo uskoa, mutta kasvun, budjetin ja velkaantumisen osalta hallituksen tavoitteenasettelu herättää suuria kysymyksiä. Pakonomainen BKT:n kasvutavoite johtaa tilastojen väärentämisen ohella ylisuureen velkaantumiseen. Viime vuonna budjettivajetta koskeva tavoite oli 2,6 %, mutta toteutunut virallinen budjettivaje oli yli 4 % BKT:stä. Todellinen budjettivaje on eräiden arvioiden mukaan vähintään kaksinkertainen. Tänä vuonna taloustilanteen huononeminen ja suuret tuleleikkaukset ja menojen lisäykset tarkoittavat budjettivajeen vääjäämätöntä kasvua. Velkaongelman kärjistymistä lisää riskinäkökohdat sivuuttava yritysluotoituksen kasvattaminen.

Viralliset kasvutavoitteet ovat vääristäneet Kiinan tämän vuosikymmenen talouspolitiikkaa ja lisänneet maan taloudellista haavoittuvuutta. Nykyinen talouspolitiikka vastaa huonosti mielikuvaa Kiinasta pitkäjänteisenä toimijana.

Kiinalaisturistien määrät jatkavat kasvuaan. Kulttuuri ja matkailuministeriön mukaan kiinalaiset tekivät viime vuonna 150 miljoonaa ulkomaanmatkaa, 15 % enemmän kuin vuonna 2017. Matkailijoiden ulkomailla käyttämä rahamäärä kasvoi maksutasetilastojen mukaan 8 % 277 mrd. dollariin.

Kiinalaiset ovat maailman suurin matkailijaryhmä. Suosituimpia kohteita ovat Hongkong, Macao, Taiwan, Thaimaa, Singapore ja muut lähialueet. Hongkongin matkailuviraston mukaan mannerkiinalaiset tekivät alueelle viime vuonna 51 miljoonaa matkaa (+15 %), joista suurin osa oli päivävierailuja.

Suomalaisissa majoitusliikkeissä vieraili viime vuonna Tilastokeskuksen mukaan 203 000 kiinalaismatkailijaa, mikä on 3 % vähemmän kuin vuonna 2017. Kiinalaisturistien yöpymisvuorokaudet kuitenkin kasvoivat 6 %, kun kaikkien ulkomaisten matkailijoiden osalta ne kasvoivat 1 %. Kiinalaisten osuus oli viime vuonna 6 % Suomen majoitusliikkeissä majoittuneista ulkomaisista matkailijoista. Tammikuussa sekä kiinalaisturistien määrä että yöpymiset kasvoivat ripeästi.

Suomen vienti Kiinaan veti hyvin viime vuonna. Suomen tullin tilastojen mukaan Suomen tavaravienti Kiinaan oli viime vuonna 3,5 mrd. euroa (+4 %). Vienti oli vahvalla lähes 6 prosentin kasvutrendillä tammi-marraskuussa, mutta notkahti pahasti joulukuussa (-15 % vuotta aiemmasta) lähinnä sellun viennin supistuttua. Kiinaan suuntautui 5,5 % viennistä ja se oli viidenneksi tärkein vientimarkkina Saksan, Ruotsin, Yhdysvaltojen ja Alankomaiden jälkeen. Tavaratuonti oli 4,6 mrd. euroa (+1 %). Kiinan osuus Suomen tavaratuonnista oli 7 % ja se oli neljänneksi tärkein tuontimaa Saksan, Venäjän ja Ruotsin jälkeen.

Suomen vienti koostuu sellusta, koneista ja laitteista, metallista ja malmista sekä puutavarasta. Viime vuosina suomalaiset yritykset ovat saaneet yhä enemmän lupia elintarvikkeiden vientiin Kiinaan, mutta toistaiseksi elintarvikkeiden viennin osuus on vaatimaton reilu prosentti. Tuonti puolestaan painottuu koneisiin ja laitteisiin, mutta myös vaatteiden, tekstiilien ja kenkien sekä metallien osuus on suuri.

Suomen ja Kiinan tavarakaupan miljardin euron luokkaa olevaa alijäämää tasapainottaa palvelukauppa, joka on Suomelle ylijäämäistä. Suomen tilastokeskuksen mukaan palveluita vietiin Kiinaan viime vuoden tammi-syyskuussa miljardilla eurolla ja niitä ostettiin kiinasta 0,6 miljardilla. Palvelukaupassa Suomeen virtaa rahaa Kiinasta erilaisina IPR-, televiestintä-, tietotekniikka- ja tietopalvelumaksuina. Myös kiinalaisten matkailijoiden Suomessa käyttämät varat on merkittävä tulolähde. Kiinasta puolestaan ostetaan etenkin tutkimus- ja kehityspalveluita.

OECD julkisti joulukuussa päivitettyä tilastot arvonlisäperusteisesta tuotannosta ja kaupasta. Tilastojen mukaan Kiina kulutti vuonna 2015 neljänneksi eniten Suomessa tuotettua arvonlisää. Yhdysvallat oli selvästi tärkein suomalaisen arvonlisän kuluttaja ja Ruotsi toiseksi tärkein. Saksa oli myös hieman Kiinan edellä. Arvonlisäperusteiset tilastot huomioivat sekä tavarat- että palvelut ja kolmansien maiden kautta kulkevan arvonlisän.